

Všeličo o malom veľkomeste

1. Bratislava v minulosti nebola len akýmsi príjemným predmestím Viedne. Málokto vie, že **tu električka zacengala** už v roku 1895, teda rok pred Prahou a dva roky pred Viedňou a Budapešťou. Obyvatelia cisárskeho mesta sem prichádzali na burčiak, na vynikajúce víno či dobré jedlo a za jediný deň ich sem vraj električkou prišlo až trinásťtisíc.
2. Bratislava pritom **nehrala prím len v technickej oblasti**. Trúfam si tiež povedať, že v Európe sa v tých časoch ani nenašlo mesto s takou mierou tolerancie ako Bratislava. Na jednej jedinej ulici sa nachádzal katolícky korunovačný chrám sv. Martina, hneď vedľa bola orientálne pôsobiaca neologická synagóga, kúsok vyššie pravoslávny kostol sv. Mikuláša, bola tu ortodoxná ješiva, ale aj moslimská modlitebňa, ktorú navštevovali bosnianski obchodníci.
3. Vzhľadom na to, kto tu všetko žil, bola Bratislava zrejme multietnická a multikultúrna zároveň. Škoda, že sa významné udalosti, ktoré sa v meste udiali, nevyužívajú na jeho propagáciu. Svetové ekumenické hnutie má približne sto rokov, ale u nás sa už v roku 1609 v Dóme sv. Martina uskutočnil spoločný obrad katolíckeho, evanjelického a kalvínskeho kňaza. O koľko storočí naši predkovia predbehli vývoj? A takých prípadov je oveľa viac, určite sme teda neboli zapadnutým, ospalým a provinčným mestom.
4. Starí Bratislavčania vedeli, prečo sú na svoje mesto hrdí. Bohužiaľ, za posledné polstoročie sa tu naozaj udiali strašné veci. Pre nový most, ktorý mal byť socialistickou protiváhou feudálnemu hradu, sa napáchali škody. Zničili podhradie, okypťili Staré mesto, navyše most skončil v lieviku pôvodných, úzkych ulíc.
5. Čo sa stalo, sa už neodstane. Problémom je, že tieto trendy prevládajú dodnes. Zvaľovanie viny len na silu peňazí developerov je účelový alibizmus. Ak mesto predá pozemky bez akýchkoľvek regulatívov, nemožno sa čudovať, že staviteľ, ktorému ide v prvom rade o obchod, si na svojom majetku bude robiť, čo len chce. V každej civilizovanej krajine sa najskôr postaví pomyselná latka, ktorú nemožno podliezť, až potom sa realizuje predaj. Chyba je aj v akejsi necitlivosti a neschopnosti architektov, ktorí zmysel pre proporčnosť nikdy nemali a o estetickej zložke architektúry často ani nechyrovali. Túžia po vlastnom pomníku a zabúdajú, že nestavajú na prázdnej, zatravnenej ploche, ale na mieste, ktoré sa urbanizovalo dve tisícročia. Začali s tým už Kelti.
6. Bratislava má totiž neuveriteľnú polohu. Zo severu bolo mesto chránené Malými Karpatmi, teda v tom čase de facto nepriechodnými lesmi, na juhu bol Dunaj, na východe zase šúrske močariny. Kelti boli prví, ktorí u nás začali vytvárať kultúrnu krajinu. Rúbali lesy, sadili vinič. Bratislava mala významné postavenie od počiatku, hlavne preto, že tu bolo niečo výnimočné – **brod**. Navyše na tomto mieste sa križovala Jantárová cesta zo severu a Hodvábna cesta z východu.
7. Ešte v roku 1487 v bratislavskom chotári zastrelili 98 medveďov. V meste žili obchodníci, rybári, približne polovicu obyvateľov živilo víno. V tom čase na hlavu jedného mešťana, či už vysmädnutého pijana, alebo dojčaťa, pripadalo 2 500 litrov vína na rok. Víno bolo to najlahodnejšie, čo táto lokalita ponúkala, nalievalo sa i na kráľovských svadbách. Aj prvé šampanské mimo územia sladkého Francúzska sa ochutnalo v roku 1825 práve v Bratislave. Vtedy to však nebola chránená značka, dnes by o ňom tvrdili, že šlo o šumivé víno, vyrábané klasickou šampanskou technológiou.
8. V časoch, keď bol Dunaj ešte čistý, sa tu **neresili jesetery** až z Čierneho mora. Keby sme Dunaj neznečistili a keby neexistovala priehrada na Železných vrátach, možno by najkvalitnejší kaviár pochádzal z Bratislavy. Hoci v stredoveku si kaviár nikto nevážil a zväčša končil ako krmivo pre ošípané. Slávna éra tejto pochúťky prišla až v 19. storočí.

Kaviár je teda bývalý odpad, ktorý bol povýšený na lahôdku. Nikto ho kedysi nechcel, dokonca **ním** pohrdali aj tí najchudobnejší. Za lahôdku sa vtedy považoval slimačí kaviár. Boli to pôstne pokrmy.

9. V stredoveku bola v Bratislave solídna demokracia. Bola to akási priama demokracia, ktorá v Európe nemala svoj **pendant**. Také práva nemali ani v Budíne, v Norimbergu, v Krakove či v Prahe. V Bratislave totiž každý obyvateľ s mestskými právami mohol na sv. Jakuba voliť richtára. Voľba otca mesta sa realizovala vhadzovaním čiernych alebo bielych guľôčok do pripravenej nádoby. V iných európskych mestách totiž richtára menoval priamo panovník či mestská rada menovaná jeho zástupcom. Inými slovami, už vtedy sme u nás mali priamu voľbu. Navyše takáto forma demokracie sa v Bratislave praktikovala pol tisícročia.
10. Bratislava je téma na hodiny debaty. Čím ju dnes ukončiť? Možno tým, že toto mesto malo vo svojej histórii veľa rôznych názvov: Prešporok, Posonium, Pressburg, Pozsony a mnohé ďalšie. V roku 1000 tu vyrazili mincu kráľa Štefana I. a v jej kruhopise je názov mesta s poškodeným prvým písmenom, teda názov so slovanským koreňom „P(B)reslava civitas“. Názov Bratislava používali už štúrovci, existoval aj neskôr, ale úradne uzákonený bol v marci 1919.

Source: Denník SME, Karol Sudor a Vladimír Tomčík (upravené z dlhšieho textu) 15. 3. 2013

<http://bratislava.sme.sk/c/4990879/vladimir-tomcik-tolerantnejsieho-mesta-ako-bratislava-nebolo.html#ixzz26HG9b732>

1. Čo je hlavnou myšlienkou textu?

- A. nekompetentná modernizácia Bratislavy
- B. keltská urbanizácia bratislavského chotára
- C. fakty a zaujímavosti o dnešnej i starodávnej Bratislave
- D. údaje a zaujímavosti o štúrovskej i ekumenickej Bratislave

2. Čo znamená spojenie „električka tu zacengala“ v odseku 1?

- A. Električky premávali len predmestím cisárskej Viedne
- B. Obyvatelia Bratislavy v roku 1895 ešte necestovali električkou
- C. Viedenčania cestovali do Bratislavy od roku 1895 električkou
- D. Električka premávala skôr v Prahe než v Bratislave

3. Čo znamená slovné spojenie „nehrala prím len v technickej oblasti“ v kontexte odseku 2?

- A. Nemala prvenstvo len v technickej oblasti
- B. Nehrala rozhodujúcu úlohu v technickej oblasti
- C. Mala zanedbateľné postavenie v technickej oblasti
- D. Hrala kľúčovú rolu len v technickej oblasti

4. Ako charakterizuje autor stredovekú Bratislavu?

- A. mesto s nevhodnou polohou, ale s fungujúcou demokraciou
- B. mesto rôznych národností a mnohých pomenovaní
- C. odľahlý a ospalý zapadákov s nízkou mierou tolerancie
- D. predmestie cisárskeho mesta s keltskou tradíciou

5. Čo znamená slovo „brod“ v odseku 6?

- A. plytký priechod cez rieku
- B. chodník cez močariská
- C. rázcestie
- D. križovatka

6. Čo autor hovorí o víne v odseku 7?

- A. Na kráľovských svadbách sa vypilo ročne 2 500 litrov vína
- B. V tom čase okrem pijanov pili víno smädní mešťania aj deti
- C. Prvé šampanské sa vyrobilo v roku 1825 vo Francúzsku
- D. Ročná výroba vína na obyvateľa Bratislavy bola 2 500 litrov

7. Aký je na základe odseku 8 význam slov „jesetery sa neresili“?

- A. jaštery sa oplodňovali
- B. lososy sa neoplodňovali
- C. ryby sa neoplodňovali
- D. ryby sa oplodňovali

8. Na ktorý výraz sa vzťahuje slovo „ním“ v odseku 8?

- A. pôstne pokrmy
- B. slimačí kaviár
- C. kaviár
- D. ošípané

9. Čo znamená slovo „pendant“ v kontexte odseku 9?

- A. odlišný jav
- B. paralela
- C. inakší diel
- D. pedant

10. Čo hovorí autor o mestských voľbách v stredovekej Európe na základe odseku 9?

- A. V Prahe a v Budíne mali priamu voľbu richtára
- B. V Prahe mestskú radu menoval richtár
- C. V európskych mestách si richtár priamo vyberal svojho zástupcu
- D. V mnohých európskych mestách menoval mestskú radu panovníkov zástupca

11. Prečo si autor myslí, že stredoveká Bratislava mala „solídnu demokraciu“?

- A. Bratislavčan s mestskými právami mohol voliť richtára
- B. Len v Bratislave mali v tých časoch richtára
- C. Každý obyvateľ Bratislavy mal právo voliť richtára
- D. V Bratislave a v iných európskych mestách boli priame voľby

12. Aké pocity má autor voči Bratislave?

- A. pochopenie pre terajšie trendy pri renovácii
- B. hrdosť a obdiv k starodávnej Bratislave
- C. nekritický obdiv k súčasnej Bratislave
- D. uznanie k súčasným miestnym politikom

ANSWER KEY

1. C
2. C
3. A
4. B
5. A
6. D
7. D
8. C
9. B
10. D
11. A
12. B